

Blandede erfaringer med konkurrenceudsættelse

De borgerlige partier ønsker, at offentlige opgaver konkurrenceudsættes i større omfang end i dag.

Venstre ønsker at spare 1,5 mia. kr. om året, primært via konkurrenceudsættelse, men også gennem mindre sygefravær og bureaukrati¹. Konservative og LA er tilhængere af øget konkurrenceudsættelse².

Men forskningsresultater sår tvivl om effekterne af konkurrenceudsættelse. Det gælder især på velfærdsområderne, hvor en omfattende gennemgang af erfaringerne ikke tyder på, at der er penge at hente på konkurrenceudsættelse. En ting er dog sikker: Medarbejdernes vilkår forringes typisk.

Internationale opgørelser dokumenterer i øvrigt, at den danske offentlige sektor er blandt de mest veldrevne i verden.

Usikre effekter af konkurrenceudsættelse

Ingen økonomi i konkurrence på velfærd

AKF gennemgik i 2011 80 relevante danske og internationale undersøgelser fra perioden 2000-2011³. Ifølge AKF er det svært at påvise økonomiske gevinster på de bløde velfærdsområder.

Forskerne skriver:

"Gennemgangen af de danske studier, der omhandler økonomiske effekter ved en udlicitering på henholdsvis det tekniske og de bløde velfærdsområder, viser altså, at der på det tekniske område er en vis dokumentation for økonomiske besparelser, mens de samme effekter kun i ringe udstrækning er dokumenteret på de bløde velfærdsområder". AKF (2011), side 37.

Ifølge forskerne er der færre muligheder for effektivisering på de bløde områder, der typisk er meget arbejdskraftintensive fx ældrepleje, børnepasning mv. Derudover er der større omkostninger til at udbyde, beskrive og overvåge opgaver på de bløde velfærdsområder, der er mere komplekse og sværere at måle resultater på.

I 2014 fulgte et stort dansk forskningsprojekt *Dokumentation af effekter ved konkurrenceudsættelse* op med en gennemgang af un-

¹ Venstres finanslovsudspil 2015, <http://bit.ly/1FHCKVI>.

² Konservative foreslår øget konkurrenceudsættelse i deres partiprogram: *Giv ansvaret tilbage til borgerne*. LA har ikke et direkte forslag om konkurrenceudsættelse af offentlige opgaver. LA foreslår i 2025-planen produktivitetsforbedringer i den offentlige sektor på 1,5 pct. om året i syv år, svarende til en samlet reduktion af det offentlige forbrug på 10 pct. frem mod 2025.

³ AKF (2011) Ole Helby Petersen, Ulf Hjelmar, Karsten Vrangbæk og Lisa La Cour: *Effekter ved udlicitering af offentlige opgaver - En forskningsbaseret gennemgang af danske og internationale undersøgelser fra 2000-2011*.

dersøgelser i perioden 2011-2014⁴. Igen påvises, at de økonomiske effekter af udlicitering er usikre, især på velfærdsområderne.

Forskerne skriver:

"De økonomiske effekter, som rapporteres i studierne, spænder fra omkostningsreduktioner på 40 procent til omkostningsforøgelser på 68 procent (og alt derimellem). Der er, når vi ser på de danske og internationale studier samlet set, en overvægt af studier, som dokumenterer omkostningsreduktioner (6 studier) sammenlignet med antallet af studier, som viser omkostningsforøgelser (3 studier). Der er dog flest studier, som viser ingen/blandede effekter (7 studier)". Ole Helby Petersen m.fl., side 23.

"Variationen i de opgjorte effekter er så betydelig, at det ikke er muligt hverken at bekræfte eller afkræfte konklusionen fra 2011-rapporten, hvor der på de tekniske områder var dokumenteret omkostningsbesparelser på 5-15 procent, mens vi ikke fandt entydig dokumentation på velfærdsområderne". Ole Helby Petersen m.fl., side 24.

*Medarbejdere
stilles dårligere*

Til gengæld er der klare beviser på, at konkurrenceudsættelse forringer medarbejdernes vilkår.

Forskerne skriver:

"Den samlede vurdering af dokumenterede medarbejdereffekter i perioden 2011-2014 er på linje med konklusionerne i 2011-rapporten, som viste en overvægt af undersøgelser, som dokumenterede forringede forhold for de involverede medarbejdere". Ole Helby Petersen m.fl., side 6.

"De 10 studier peger relativt entydigt på forringede medarbejderforhold ved udlicitering. Ingen studier viser forbedrede medarbejderforhold, 3 studier viser ingen eller blandede effekter, og 7 studier viser forringede medarbejderforhold". Ole Helby Petersen m.fl., side 6.

De forringede vilkår for medarbejderne giver sig udtryk i højere arbejdstempo, lavere normering, dårligere arbejdstider, forringede løn- og ansættelsesvilkår, hvilket i igen giver anledning til lavere medarbejdertilfredshed og mere stress.

Venstres forslag

*Venstres plan
hænger ikke
sammen*

I Venstres finanspolitiske udspil fra 2014 lagde partiet op til at spare 1,5 mia. kr. på øget konkurrenceudsættelse, afbureaukratisering og lavere sygefravær. Men da konkurrenceudsættelse typisk forringer medarbejdernes vilkår og forøger bureaukratiet, vil det være uforeneligt med lavere sygefravær og afbureaukratisering. Venstres plan hænger ikke sammen. Venstre fremhæver endda Kolding Kommunes udlicitering af ældreområdet som godt eksempel. Men her gik flere private plejefirmaer konkurs og 737 ældre blev berørt såvel som de ansatte i firmaerne.

⁴ Ole Helby Petersen, Ulf Hjelmar, Karsten Vrangbæk og Patricia Thor Larsen (november 2014): *Effekter ved udlicitering af offentlige opgaver - En forskningsoversigt over danske og internationale studier fra 2011-2014.*

Venstre og LA henviser i deres politiske oplæg til Produktivitetskommissionens rapporter. Produktivitetskommissionen anbefaler således at skabe konkurrence om alle egnede offentlige opgaver. Produktivitetskommissionen har ikke selv udarbejdet effektanalyser af konkurrenceudsættelse, men baserer sig fx på AKF's undersøgelse fra 2011, som netop dokumenterer negative konsekvenser for medarbejdere og understreger, at positive økonomiske effekter ikke kan dokumenteres på velfærdsområderne.

Produktivitetskommissionen siger samtidig:

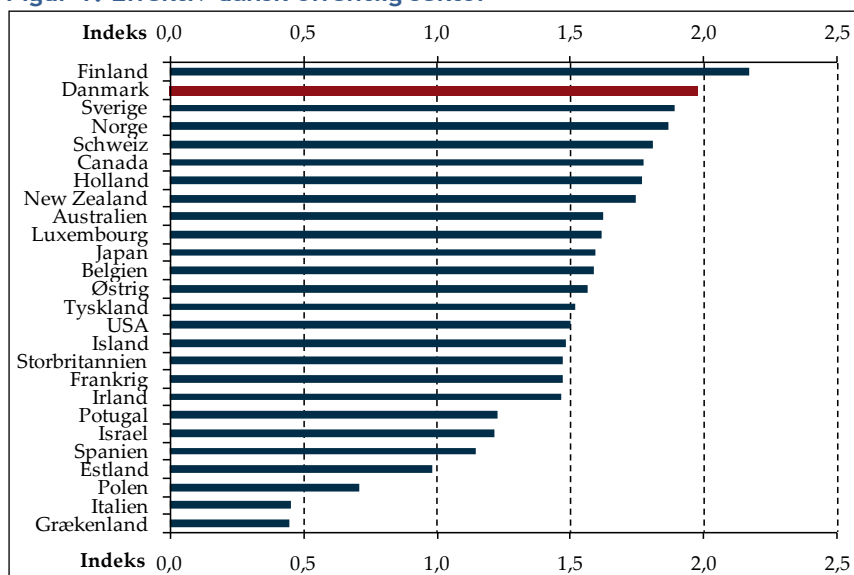
"Der er kun begrænset systematisk viden om effekterne af de forskellige former for offentligt-privat samarbejde. Produktivitetskommissionen anbefaler, at der igangsættes en række undersøgelser, som skal indsamle mere viden om erfaringerne og bidrage til, at erfaringerne udnyttes bedre". Analyserapport 6, side 160⁵.

Den offentlige sektor er allerede meget velfungerende

Effektiv dansk offentlig sektor

Set i et internationalt perspektiv har Danmark en meget effektiv offentlig sektor. I en måling foretaget af Verdensbanken i 2013 ligger Danmark på en andenplads kun overgået af Finland, jf. figur 1.

Figur 1. Effektiv dansk offentlig sektor

Anm.: Indeks går fra -2,5 til +2,5. En lav værdi afspejler en ineffektiv offentlig sektor og en høj værdi en effektiv offentlig sektor. Data er indsamlet af surveyinstitutter, tænketanke, NGO'er, internationale organisationer og private virksomheder. Data er fra 2013.

Kilde: Verdensbanken.

⁵ Produktivitetskommissionen (2014): *Offentlig-privat samarbejde, Analyserapport 6*.

Innovation på 4 ud af 5 offentlige arbejdspladser Den nye statistik over innovation i den offentlige sektor slår da også fast, at mere end fire ud af fem offentlige arbejdspladser har indført en innovation inden for de sidste to år⁶.

Venstre vil øge konkurrenceudsættelsen i regionerne, hvor hovedparten af budgettet går til sundhed. Men Danmark har allerede et af verdens mest effektive sundhedsvæsener. Danske patienters indlæggelsestid er i gennemsnit fire dage, hvilket er det tredje laveste i OECD. I USA, der har en høj grad af privat opgaveløsning, er indlæggelsestiden for en gennemsnitlig patient dobbelt så lang. USA bruger da også 16 pct. af BNP på sundhedsvæsenet, hvor vi i Danmark kun bruger godt 8 pct.⁷

Venstres 1,5 mia.kr. er fugle på taget I de senere år har både stat og kommuner konkurrenceudsat flere og flere opgaver. I 2007 konkurrenceudsatte kommunerne 22,6 pct. af opgaverne, men i 2014 var det 26,4 pct. På de tekniske områder har kommunerne typisk 40-50 pct. af de udbudseggede opgaver i konkurrence. Så yderligere konkurrenceudsættelse kan primært ske på de bløde velfærdsområder, hvor erfaringerne med konkurrenceudsættelse er blandede. At forvente betydelige økonomiske gevinster ved yderligere konkurrenceudsættelse er med andre ord meget optimistisk.

⁶ Center for Offentlig Innovation i samarbejde med Danmarks Statistik og Center for Forskningsanalyse på Aarhus Universitet, jf. <http://innovationsbarometer.coi.dk/>

⁷ http://www.regioner.dk/~media/Mediebibliotek_2011/Nyheder/REGIO/Rapport_hvor%20h%C3%B8je%20er%20sundhedsudgifterne%20i%20Danmark_2014.aspx, se side 38.

Bilag: Eksempler på konsekvenser af udlicitering

Venstres ”gode eksempel” og konsekvenser for de ældre

Venstre fremhæver i deres finanslovudspil fra sidste efterår Kolding kommunes udlicitering af hjemmeplejen som et godt eksempel på, at det offentlige kan spare penge ved at udbyde opgaver på velfærdsområdet. Men de to private leverandører [Caregruppen](#) og [Kære Pleje](#) er siden gået konkurs, hvilket har ramt 737 borgere.

Konsekvenser for medarbejderne (Artikler fra FOA's hjemmeside):

Der er mange eksempler på, at udlicitering har givet dårligere løn- og arbejdsvilkår.

Dansk Plejeservice: Fyrer alle ansatte (september 2014)

Fagbladet FOA skriver om firmaet Dansk Plejeservice, der leverer rengøring og pleje i flere nordjyske kommuner. Direktør Jonna Vall har fyret alle medarbejdere for at få dem over på en ny kontrakt, hvor de får en lavere timeløn.

Læs mere: [Fyrede fik besked: Søg din egen stilling - til lavere løn](#)

Cura Pleje A/S: Ingen løn ved ufrivillige pauser (august 2014)

Fagbladet FOA afdækker, at ansatte i plejefirmaet Cura Pleje bliver trukket i løn, hvis de har et 'hul' i køreplanen - fx hvis en borger har aflyst et besøg. Tidligere og nuværende ansatte fortæller således til Fagbladet FOA, at de aldrig får løn for alle de timer, de er på arbejde.

Læs mere: [Gå på arbejde i 10 timer - få løn for otte](#)

Clara Service: Forbudt at blive gravid (januar 2014)

Det private plejefirma Clara Service har ulovlige bestemmelser i personalehåndbogen, skriver Fagbladet FOA. Blandt andet må en ansat ikke blive gravid inden for det første år. Tidligere ansatte kan fortælle, at de er blevet truet af direktør Klaus Just. Han har efterfølgende indvilget i at indgå en aftale om at tiltræde FOA's overenskomst.

Læs mere: [Plejefirma forbyder graviditet](#)

Nødkald Hjemmepleje: Ingen løn under sygdom (december 2013)

Fagbladet FOA kigger nærmere på Nødkald Hjemmepleje, hvor de ansatte ikke får løn under sygdom eller tillæg for aften- og natarbejde. I januar 2014 har firmaet ejer, Manuella Stepslev, valgt at indgå overenskomst med FOA.

Læs mere: [Syg fik beskeden: "Så tag dog en ble på"](#)

Cenz: Går glip af pension (november 2013)

Fagbladet FOA kan afsløre, at plejefirmaet Cenz har planlagt sin egen konkurs. Mindst 14 tidligere medarbejdere har i flere måneder ikke fået pension, selv om det så sådan ud på lønsedlerne. I forbindelse med opstarten af et nyt firma, Midtjysk Pleje, beder den tidligere ejer Carsten Nielsen de ansatte om at opsøge tidligere borgere og dermed bryde tavshedspligten.

Læs mere: [Plejefirma opfodrede til brud på tavshedspligt](#)

Tryghedsplejen/Servisio: Fyring med dags varsel (september 2013)

Fagbladet FOA afslører, at lavere timeløn, fyring med en dags varsel og ingen pension er blandt de vilkår, som ansatte risikerer at blive udsat for, når de arbejder for Tryghedsplejen og selskabets søsterselskab Servisio. I november 2013 lykkes det FOA at indgå overenskomst med Tryghedsplejen ledet af direktør Tommy Sørensen.

Læs mere: [Fyring med dags varsel i hjemmeplejen](#)

Dansk HjemmePlejeService: Snydt for løn og tillæg (april 2012)

Fagbladet FOA beskriver, hvordan Dansk HjemmePlejeService med direktør Peter Kessel i spidsen har snydt otte udenlandske medlemmer for løn og tillæg. Frygt for at miste jobbet og manglende kendskab til reglerne har i lang tid afholdt dem fra at brokke sig. FOA fører sagen, og Retten i Lyngby slår fast, at de ansatte har penge til gode.

Læs mere: [Polakker snydt af hjemmeplejefirma](#)

SOS Vikar: Fifler med kørepenge (marts 2012)

Fagbladet FOA kan afsløre, at SOS Vikar leverer lavpristilbud til kommunerne og udkonkurrerer andre firmaer. Det kan SOS Vikar især gøre, fordi de ansatte ikke får kørepenge. Direktør Kir-

sten Bruhn er dermed med til at blæse på den overenskomst, som hun selv har været med til at forhandle.

Læs mere: [Vikarbureau fifler med kørepenge](#)

Konkurser rammer borgernes service

Inden for de seneste par år har konkurser blandt 7 selskaber resulteret i, at ca. 6.500 borgere er blevet berørt, *jf. tabel 1.*

Tabel 1. Eksempler på konkurser på ældreområdet

Virksomhed	Kommune	Antal berørte borgere
La' Bel rengøring og pleje	Køge	178
La' Bel rengøring og pleje	Faxe	42
La' Bel rengøring og pleje	Solrød	38
Kære Pleje	Kolding	487
Cenz Service	Viborg	153
Cenz Service	Silkeborg	50
Idé Rent	Odense	630
Kærkommen	København	1.200
Kærkommen	Hjørring	600
Kærkommen	Aalborg	900
Kærkommen	Andre	1.300
Caregruppen	Kolding	250
Caregruppen	Odense	221
Caregruppen	Fredericia	192
Caregruppen	Vejle	130
Nordpleje ApS	Furesø	57
Nordpleje ApS	Halsnæs	28
Nordpleje ApS	Egedal	10
I alt		6.466

Kilde: FOA (2015).

Børnepasningsområdet

ISS CarePartner: Børnepasning (1990'erne-2002)

Flere danske kommuner lod ISS overtage børnepasningen i flere kommunale daginstitutioner tilbage i sidste halvdel af 1990'erne frem til 2002. Erfaringerne her fra skræmmer. Her måtte ISS CarePartner opgive at drive dagsinstitutioner i Danmark efter, at Assens og Farum kommuner valgte at opsigte kontrakterne på 8 ud af de 14 daginstitutioner, som ISS drev i Danmark. Årsagerne var mange. Dels var det svært at tjene penge for private ISS.

Men vigtigste forklaring: Forældrene var utilfredse med, at institutionerne ikke kunne leve op til ISS' fine løfter. Forældrebestyrelser og pædagoger klagede over manglende indflydelse, og administrationen var kaotisk og stjal ledernes tid. Flere ISS-in-

stitutioner fik et dårligt psykisk arbejdsmiljø. ISS blev aldrig et alternativ til det kommunale pasningstilbud.

Læs mere her: [ISS trækker sig fra børnehaverne](#)

Læs mere her: [BUPL: Udlicitering af børnepasning virker ikke](#)

Skoleområdet

Svensk privat skolelov(1990'erne-)

I første halvdel af 1990'erne vedtog Sverige verdens mest liberale friskolereformer, og dermed opstod en konkurrencesituation mellem offentlige og privatejede skoler. Dengang for godt og vel 20 år siden var svenske elever blandt de dygtigste i verden, men i de seneste Pisa-målinger er det billede ændret markant. Siden 2003 er Sverige blandt de lande, der er gået mest tilbage i Pisa. Nu ligger vores naboer under OECD-gennemsnittet i både læsning, matematik og naturfag på niveau med blandt andet Litauen og Ungarn.

Desuden er forskellen mellem skoler eksploderet. Der er blevet meget større forskel på, hvor høje karakterer eleverne scorer fra skole til skole. Engang var det svenske skolesystem et af de mest lige i verden – i dag er svenske skoler lige så dårlige som de amerikanske, når det handler om at bryde den sociale arv.

Læs mere her: [I Sverige er skolen big business](#)

Svenske privatskoler går konkurs (2013)

Svenske folkeskoler konkurs pga. private selskabers behov for profit. I Sverige er 40 skoler og gymnasier gået konkurs fordi John Bauer-koncernen gik konkurs med næsten 40 skoler og gymnasier.

Læs mere her: <http://www.folkeskolen.dk/534264/kaempesvensk-skolekollaps-giver-debat-om-aktieselskabsskoler>

Lønadministration

Hovedparten af de kommuner, der har udliciteret lønadministrationen har fået højere omkostninger og dårligere kvalitet i opgaveløsningen. Det viser en undersøgelse fra Rådet for Offentlig-Privat Samarbejde fra 2013⁸.

⁸ <http://www.rops.dk/dokumenter/begraenset-konkurrence-kommunale-loenopgaver>

Analysen omhandler syv kommunale udbud af lønadministration, og er udarbejdet på baggrund af casestudier foretaget af Rambøll Management Consulting.

Der er i alt 11 danske kommuner, som har erfaring med at skabe konkurrence om lønadministrationsopgaver.

Analysens hovedkonklusioner er, at:

- To kommuner har opnået både besparelser og bedre kvalitet
- En kommune har fået en betydelig besparelse, men også ringere kvalitet
- Fire kommuner har fået højere omkostninger og ringere kvalitet.

Tabel 2. Effekter ved udlicitering af lønadministration.

	Frederiks- berg	Greve	Odense	Alberts- lund	Odder	Lemvig	Syddjurs
Økonomisk besparelse, pct.	33	(+)	30	(-)	-17	-15	-47
Kvalitet	+	+	-	(-)	(-)	-	-

Anm.: En parentes angiver, at der er tale om en beskedent forbedring eller forværring af det givne forhold, eller at resultatet er behæftet med usikkerhed. Dette kan skyldes, at der er tale om en begrænset samlet effekt, eller at der er forhold, som trækker i hver sin retning.

Kilde: Rådet for Offentlig-Privat Samarbejde (2013): Effekter af konkurrence om kommunal lønadministration.